

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی مازندران
مرکز بهداشت استان

به نام خدا

محتوی آموزشی برنامه راهنمای ملی مدیریت تغذیه در بحران – زمستان 1401

***عنوان برنامه: راهنمای ملی مدیریت تغذیه در بحران**

***گروه هدف: بهورزان / مراقبین سلامت / کارشناسان تغذیه**

***انتظار می رود در پایان مطالعه محتوی بدانیم:**

- بهورز/مراقب سلامت تعریف بررسی سریع SMART را بداند.
- بهورز/مراقب سلامت موارد کاربرد بررسی سریع SMART را بداند.
- بهورز/مراقب سلامت موارد استفاده بررسی سریع SMART را بیان کنید. را بداند.
- بهورز/مراقب سلامت تعریف اهداف بررسی سریع SMART را بداند.
- بهورز/مراقب سلامت روش نمونه گیری را بداند.
- بهورز/مراقب سلامت سرفصل های آموزش به افراد تیم انجام بررسی سریع SMART را بداند.

***مقدمه:** (بیان اهمیت، وسعت مسئله، عوارض و پیامدهای عدم توجه، دستاوردهای برنامه)

بحران ها براساس تعریف سازمان بهداشت جهانی پدیده های زیست محیطی ناگهانی هستند و از چنان شدتی برخوردارند که کمک رسانی خارجی را طلب می کنند یا باعث ایجاد نیاز مازاد بر ظرفیت پاسخ یک جامعه می گردند. تغذیه یکی از نیازهای انسان در حین و پس از بحران می باشد و تامین و ذخیره سازی مواد غذایی در این شرایط ضروری است. بنابراین تامین بودجه ، تهیه و ذخیره سازی با هدف برطرف سازی نیاز اولیه جامعه آسیب دیده حائز اهمیت است. بدیهی است که هدف اصلی توسعه منابع انسانی برای مدیریت تغذیه در شرایط اضطراری، ایجاد ظرفیت ملی برای این گونه فعالیت ها می باشد.

***معرفی برنامه:**

یکی از عوامل مهم در طراحی پاسخ اثربخش به یک بحران تعیین مقیاس و گستردگی بحران و نیز شدت آن است. برای این کار روش های متفاوت ارزیابی در نقاط مختلف جهان به کار گرفته شده است. ارزیابی های اولیه معمولاً سریع و چندبخشی هستند. برای مثال، ارزیابی چندبخشی/چندخوشه ای سریع و اولیه (MIRA) اغلب برای ارزیابی اولیه شرایط بحران به کار می رود. اگرچه ارزیابی فوق درگردآوری داده های کلان مربوط به تعداد افراد متأثر از بحران، ماهیت و گستردگی آن، نوع پاسخ اولیه و ... سودمند است، اما نیاز به ارزیابی های مختص بخش تغذیه نیز ضروری است. در ایران راهنمای ملی طراحی و انجام بررسی تغذیه ای به روش تن سنجی بر اساس الگوی SMART (متدولوژی پایش و ارزیابی استاندارد شده ای برای ارزیابی تغذیه کودکان) تهیه شده است.

***فعالیت ها (به صورت پرسش و پاسخ)**

بررسی سریع SMART چیست؟

پاسخ بررسی سریع SMART تنها در مواقعی باید انجام پذیرد که لازم است در اسرع وقت اطلاعات مربوط به وضعیت تغذیه ای جمعیت در بحران، به منظور انجام برنامه ریزی ها، جمع آوری گردد.

موارد کاربرد بررسی سریع SMART چیست؟

پاسخ

+ اطلاعات دقیق و قابل تعمیم وضعیت تغذیه ای جمعیت تحت تاثیر بحران به سرعت مورد نیاز باشد.
+ به دلیل فقدان شدید امنیت، زمان لازم برای گردآوری اطلاعات کامل در مورد جمعیت تحت تاثیر وجود نداشته باشد.

بررسی سریع SMART را میتوان در چه مواردی استفاده کرد؟

پاسخ

+ بحران هایی که در واحدهای کوچک و مشخص جغرافیایی مانند تعدادی روستا، اردوگاه آوارگان و حاشیه شهرها رخ می دهد.
+ جمعیت هایی همگن که دارای دسترسی یکسان به خدمات عمومی و الگوی مشابه اجتماعی - اقتصادی باشند.
+ منطقه مورد مطالعه ناامن، یا دسترسی به آن محدود باشد و تیم بررسی نتواند به مدت طولانی در آن مستقر گردد.

- ✦ زمان کافی برای جمع آوری داده ها به علت وجود همه گیری بیماری ها ؛ جابجایی جمعیت؛ یا بلایای طبیعی مانند خشکسالی و ناامنی شدید وجود نداشته باشد.
- ✦ تصمیم گیری ها مستلزم جمع آوری هرچه سریعتر اطلاعات دقیق و گویا در مورد وضعیت تغذیه جمعیت متأثر از بحران باشد.

اهداف بررسی سریع SMART را تعریف کنید.

پاسخ

هدف اصلی بررسی سریع SMART اطمینان از وجود یک بحران غذایی است تا بتوان پاسخی مناسب برای آن طراحی کرد. بررسی سریع SMART این امکان را به وجود می آورد تا بتوان به سرعت میزان شیوع سوء تغذیه حاد کلی (GAM) ترکیبی از لاغری و ادم یا سوء تغذیه حاد شدید (SAM) را براساس شاخص های وزن برای قد (WHZ)، اندازه میانه دور بازو (MUAC) و ادم دو طرفه بدن تخمین زد و بر اساس این تخمین ها پاسخ مناسب را طراحی نمود.

نمونه گیری به چه روشی انجام میشود؟

پاسخ

- ✦ اگر جمعیت هدف کمتر از 200 خانوار باشد، کلیه کودکان کمتر از 5 سال اندازه گیری شوند.
- ✦ اگر جمعیت هدف بیشتر از 200 خانوار باشد، از روش نمونه گیری تصادفی ساده یا نظام مند برای انتخاب خانوارهای مورد مطالعه استفاده کرد.
- ✦ اگر جمعیت آسیب دیده در منطقه گسترده و پراکنده و در بیش از یک منطقه مستقر باشند از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده میشود.

چه مواردی به افراد تیم انجام بررسی سریع SMART آموزش داده میشود؟

پاسخ

- ✦ دانش اولیه در مورد تغذیه و سوء تغذیه
- ✦ اندازه گیری وزن و قد و خواندن جدول z-score وزن برای قد و نمودار آن
- ✦ اندازه گیری محیط میانه بازو (MUAC) و تشخیص ادم دو طرفه
- ✦ نظام ارجاع (کودکان مبتلا به سوء تغذیه به کجا باید ارجاع داده شوند)
- ✦ روش اجرای SMART در جمعیت های کوچک، معرفی در جمعیت تحت ارزیابی، انتخاب خانوارها، (شامل استفاده از جدول تصادفی) و تکمیل کردن پرسشنامه ها و تهیه گزارش روزانه
- ✦ تقسیم وظایف، امور اداری و تدارک تجهیزات

*** طرح تمرین:**

تمرین: در شهری از استان کرمانشاه زلزله ای با 5.8 ریشتر اتفاق افتاد و امکان پس لرزه های زیاد وجود دارد. این شهر شامل 184 خانوار بوده است.

1. روش جمع آوری اطلاعات تن سنجی افراد چگونه است؟
2. علت استفاده از روش جمع آوری اطلاعات را بیان کنید.
3. نمونه گیری ها به چه روشی انجام میشود؟

*** حل تمرین:**

پاسخ سوال 1: باتوجه به بحران موجود و کمبود زمان به علت بلای طبیعی ، از روش بررسی سریع SMART استفاده میشود.

پاسخ سوال 2: منطقه مورد مطالعه ناامن و از نظر جغرافیایی کوچک بوده است و تصمیم گیری برای حل بحران و تامین مواد غذایی مورد نیاز مستلزم جمع آوری هرچه سریعتر اطلاعات میباشد.

پاسخ سوال 3: چون جمعیت هدف کمتر از 200 خانوار است ، پس کلیه کودکانی که کمتر از 5 سال دارند، اندازه گیری می شوند.

*** منابع مورد استفاده:**

راهنمای ملی مدیریت تغذیه در بحران-1396

*** برای مطالعه بیشتر:**

1. سایت آموزشی دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی به آدرس
nut.behdasht.gov.ir

2. بسته خدمات تغذیه در نظام تحول سلامت ویژه بهورز/مراقب سلامت/کارشناس تغذیه-1400

*** کلید واژه:**

بحران - تغذیه در بحران - بررسی سریع SMART

*** گردآورنده:** سیده زهرا عابدی-حمید رضا شیرآشیانی